

Warszawa, dnia 8 marca 2022 r.

Poz. 550

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾**

z dnia 1 marca 2022 r.

w sprawie wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny na lata 2022 i 2023

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się program zwalczania wścieklizny na lata 2022 i 2023, który jest określony w załączniku do rozporządzenia.

§ 2. Program, o którym mowa w § 1, stosuje się od dnia 1 stycznia 2022 r.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *H. Kowalczyk*

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 2021 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1950).

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY NA LATA 2022 I 2023

1. Identyfikacja programu zwalczania wścieklizny (*Rabies*)

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: wścieklizna (*Rabies*)

Wniosek o współfinansowanie na lata: 2022 i 2023

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliznie pozwoliło na znaczne ograniczenie występowania tej choroby. Liczba zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 przypadków w 1946 r. do 73 w 1956 r. Problem wścieklizny pojawił się ponownie, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 wśród zwierząt dzikich zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny. W 1957 r. nie zanotowano żadnego takiego przypadku, natomiast w latach następnych był zauważalny wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich – w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych liczba zachorowań u zwierząt dzikich przekraczała liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków tej choroby zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123) oraz słupskim (103). Pojedyncze przypadki odnotowano w województwach: lubelskim, łomżyńskim, łódzkim oraz przemyskim, natomiast nie odnotowano ich w województwie białkopodlaskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 przypadki u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w ówczesnym województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w województwach: przemyskim, łódzkim, łomżyńskim oraz krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym 2549 przypadków u zwierząt dzikich, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 przypadki u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1788 u zwierząt dzikich, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1528 przypadków u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2064 przypadki u zwierząt dzikich, z czego 1779 przypadków u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1239 przypadków u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektem nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był spadek liczby przypadków wścieklizny, a także brak jej występowania od dłuższego czasu na terenach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 721 u lisów.

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1583 u lisów, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 2224 u lisów.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny do wschodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czyli na obszary nieobjęte do tej pory szczepieniami, oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 przypadki u lisów. W 2002 r. największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 przypadki u lisów.

W 2004 r. stwierdzono 136 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 114 u zwierząt dzikich, z czego 86 u lisów.

W 2005 r. stwierdzono 138 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 102 przypadki u zwierząt dzikich, z czego 84 u lisów.

W 2006 r. stwierdzono 82 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 63 u zwierząt dzikich, z czego 43 u lisów.

W 2007 r. stwierdzono 70 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 55 u zwierząt dzikich, z czego 42 przypadki u lisów.

W 2008 r. stwierdzono 29 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 24 przypadki u zwierząt dzikich, z czego 19 przypadków u lisów.

W 2009 r. stwierdzono 8 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 8 u zwierząt dzikich, z czego 6 u lisów.

W 2010 r. liczba przypadków wścieklizny ponownie wzrosła. W roku tym zanotowano 151 przypadków, z czego 145 przypadków stwierdzono u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie małopolskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie małopolskim stwierdzono najwięcej przypadków wścieklizny (118). W 2010 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 84,90% i 89,15%.

W 2011 r. stwierdzono 160 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 156 u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwach małopolskim (60) i podkarpackim (63). Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwach śląskim i warmińsko-mazurskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie śląskim stwierdzono 1 przypadek, natomiast w województwie warmińsko-mazurskim stwierdzono 6 przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze. W 2011 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,50% i 86,49%.

W 2012 r. stwierdzono 257 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 254 przypadki u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków zanotowano w województwach małopolskim (24) i podkarpackim (213). Wściekliznę u zwierząt innych niż nietoperze stwierdzono jedynie w województwach, w których choroba

występowała w roku poprzednim. W 2012 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,29% i 87,10%.

W 2013 r. stwierdzono 204 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 196 przypadków u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie świętokrzyskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim, z wyjątkiem województw: podlaskiego, śląskiego i warmińsko-mazurskiego. W województwie świętokrzyskim stwierdzono 2 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwach małopolskim (58) i podkarpackim (121). W 2013 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 75,11% i 86,05%.

W 2014 r. stwierdzono 105 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 98 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie podlaskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie podlaskim stwierdzono 4 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (81). W 2014 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 59,77% i 88,27%.

W 2015 r. stwierdzono 97 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 93 przypadki u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano jedynie w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (79). W 2015 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 54,10% i 89,10%.

W 2016 r. stwierdzono 22 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 16 przypadków u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie podlaskim oraz województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie podlaskim stwierdzono 1 przypadek wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (8). W 2016 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 54,59% i 90,31%.

W 2017 r. stwierdzono 10 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2 przypadki u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano jedynie w województwach, w których choroba

występowała w roku poprzednim. W 2017 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 50,63% i 87,73%.

W 2018 r. stwierdzono 9 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 4 przypadki u zwierząt innych niż nietoperze. Wszystkie 4 przypadki u zwierząt innych niż nietoperze wystąpiły u lisów, 2 – w województwie lubelskim, 1 przypadek – w województwie małopolskim i 1 – w województwie podkarpackim. W 2018 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 47,97% i 89,90%.

W 2019 r. stwierdzono 11 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1 przypadek u zwierząt innych niż nietoperze. Jedyne przypadki wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze wystąpiły u lisa w województwie lubelskim. W 2019 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 50,05% i 89,83%.

W 2020 r. stwierdzono 12 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 7 u zwierząt innych niż nietoperze. Wystąpienie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwach lubelskim i podkarpackim. W 2020 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 40,49% i 87,29%.

W pierwszych trzech kwartałach 2021 r. wykryto 65 przypadków wścieklizny, w tym 61 przypadków u zwierząt innych niż nietoperze. Przypadki wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze wykryto u 59 zwierząt (55 lisów, 1 sarna, 1 jenot, 1 kot i 1 pies) w województwie mazowieckim (powiat garwoliński – 12, powiat kozienicki – 1, powiat miński – 2, powiat otwocki – 31, powiat radomski i miasto Radom – 7, powiat wołomiński – 1, m.st. Warszawa – 3 i powiat zwoleński – 2) oraz u 2 zwierząt (lis i żbik) w województwie podkarpackim (powiat lubaczowski i powiat przemyski). Zgodnie z zaleceniem misji EUVET (19 i 20.05.2021) wykonano analizę filogenetyczną wirusów wyizolowanych od 8 dodatnich zwierząt z 4 powiatów (powiatu garwolińskiego, powiatu mińskiego, powiatu otwockiego i powiatu radomskiego) województwa mazowieckiego i porównano z próbkami archiwalnymi z lat 2000–2004 (z tego samego województwa) oraz z próbką od dodatniego lisa z 2020 r. z powiatu stalowowolskiego w województwie podkarpackim. Wszystkie sekwencje wirusów wyizolowanych w 2021 r. na terenie województwa mazowieckiego należą do wariantu CE (Central European – środkowoeuropejskiego), natomiast sekwencje izolatów archiwalnych z lat 2000–2004 (województwo mazowieckie) oraz

sekwencja wirusa z ogniska w powiecie stalowowolskim (województwo podkarpackie) z 2020 r. należą do wariantu NEE (North East European – północno-wschodnioeuropejskiego).

Od 2002 r., w którym doustnymi szczepieniami lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie objęto całe terytorium kraju, liczba przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze zmniejszała się systematycznie aż do 2009 r. W 2010 r. wściekliznę stwierdzono w województwie małopolskim po kilku latach jej nieobecności. Podejrzewa się, że powódź, która wystąpiła bezpośrednio po wiosennej akcji szczepień, mogła wpłynąć negatywnie na uodpornienie lisów przeciwko wściekliznie w tym województwie. Pojawienie się wścieklizny po 2010 r. w województwach śląskim i świętokrzyskim było prawdopodobnie spowodowane migracją zakażonych dzikich zwierząt z obszaru województwa małopolskiego. Ponadto podejrzewa się, że wzrost liczby przypadków w województwie podkarpackim po 2010 r. był również konsekwencją sytuacji epizootycznej w województwie małopolskim. Natomiast ponowne pojawienie się wścieklizny w tym okresie w województwach podlaskim i warmińsko-mazurskim było prawdopodobnie wynikiem migracji zakażonych dzikich zwierząt z terytorium Białorusi i Federacji Rosyjskiej (Obwód Kaliningradzki).

W okresie po 2009 r. największą liczbę przypadków wścieklizny stwierdzono w województwach małopolskim i podkarpackim.

Główną przeszkodą i ograniczeniem w zwalczaniu wścieklizny w południowo-wschodniej części Polski wydają się być trudności w uodpornianiu lisów bytujących w bezpośrednim sąsiedztwie siedzib ludzkich, np. na obszarach zabudowanych. Znaczna część przypadków wścieklizny w województwach małopolskim i podkarpackim została bowiem stwierdzona w ostatnich latach w okolicy zabudowań.

Szczegółowe dane dotyczące występowania wścieklizny u zwierząt w Polsce w latach 2015–2020 zawierają załączniki nr 1–6 do programu.

Poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących utrzymuje się w ostatnich latach na wysokim poziomie. Spadek poziomu uodpornienia w 2014 i 2015 r. był spowodowany zastąpieniem testu RFFIT testem ELISA, który ma odmienną charakterystykę. W 2014 r. część próbek w ramach badania serologicznego została bowiem przebadana testem ELISA, natomiast w 2015 r. wszystkie próbki zostały przebadane testem ELISA.

3. Opis programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2018/1882 z dnia 3 grudnia 2018 r. w sprawie stosowania niektórych przepisów dotyczących zapobiegania chorobom oraz ich zwalczania do kategorii chorób umieszczonych w wykazie oraz ustanawiającego wykaz gatunków i grup gatunków, z którymi wiąże się znaczne ryzyko rozprzestrzeniania się chorób umieszczonych w tym wykazie (Dz. Urz. UE L 308 z 04.12.2018, str. 21), zakażenie wirusem wścieklizny u zwierząt drapieżnych, krętorogich, świniowatych, koniowatych, jeleniowatych i wielbłądowatych zostało zaliczone do kategorii B+D+E, natomiast u nietoperzy do kategorii E, gdzie:

- 1) „choroba kategorii B”: oznacza chorobę umieszczoną w wykazie, która musi podlegać zwalczaniu we wszystkich państwach członkowskich w celu jej likwidacji w całej Unii, jak określono w art. 9 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniającego i uchylającego niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”) (Dz. Urz. UE L 84 z 31.03.2016, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem (UE) 2016/429”;
- 2) „choroba kategorii D”: oznacza chorobę umieszczoną w wykazie, w odniesieniu do której są potrzebne środki, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się z uwagi na jej występowanie w Unii lub przemieszczanie między państwami członkowskimi, jak określono w art. 9 ust. 1 lit. d rozporządzenia (UE) 2016/429;
- 3) „choroba kategorii E”: oznacza chorobę umieszczoną w wykazie, w odniesieniu do której zachodzi konieczność nadzoru w Unii, jak określono w art. 9 ust. 1 lit. e rozporządzenia (UE) 2016/429.

Zgodnie z art. 31 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2016/429 państwa członkowskie, które na całym swoim terytorium lub w jego poszczególnych strefach lub kompartmentach nie są wolne od choroby kategorii B, ustanawiają program, którego celem jest likwidacja danej choroby umieszczonej w wykazie lub wykazanie, że są od

niej wolne, realizowany w populacjach zwierząt zapadających na tę chorobę i obejmujący odpowiednie części terytorium tego państwa lub jego odpowiednie strefy lub kompartmenty (zwany „obowiązkowym programem likwidacji choroby”), który obowiązuje do czasu spełnienia warunków przyznania statusu obszaru wolnego od choroby dla terytorium państwa członkowskiego lub danej strefy. Państwa członkowskie przedkładają Komisji Europejskiej do zatwierdzenia projekt obowiązkowego programu likwidacji choroby.

Strefy Rzeczypospolitej Polskiej mające status obszaru wolnego od zakażenia wirusem wścieklizny są wymienione w części I w załączniku III do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2021/620 z dnia 15 kwietnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zatwierdzania statusu obszaru wolnego od choroby i statusu obszaru nieobjętego szczepieniami niektórych państw członkowskich lub ich stref lub kompartmentów w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie oraz zatwierdzania programów likwidacji tych chorób umieszczonych w wykazie (Dz. Urz. UE L 131 z 16.04.2021, str. 78, z późn. zm.) .

Zgodnie z art. 32 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób (Dz. Urz. UE L174 z 03.06.2020, str. 211, z późn. zm.), właściwy organ, ustanawiając program likwidacji zakażenia wirusem wścieklizny (RABV), opiera go na strategii zwalczania choroby, która obejmuje:

- 1) szczepienie zwierząt należących do docelowej populacji zwierząt, które właściwy organ uzna za odpowiednie;
- 2) wprowadzenie środków ograniczania ryzyka kontaktu z zakażonymi zwierzętami;
- 3) kontrolę ryzyka rozprzestrzeniania się i wprowadzenia choroby na terytorium jego państwa członkowskiego.

Właściwy organ wdraża program likwidacji choroby, biorąc pod uwagę, że program ten ma być:

- 1) oparty na ocenie ryzyka aktualizowanej w razie potrzeby zgodnie z rozwojem sytuacji epidemiologicznej;
- 2) wspierany przez publiczne kampanie informacyjne obejmujące wszystkie odpowiednie zainteresowane strony;
- 3) koordynowany w razie potrzeby przez odpowiednie organy do spraw zdrowia publicznego, populacji zwierząt dzikich lub łowiectwa;
- 4) skalowany zgodnie z podejściem terytorialnym opartym na ryzyku.

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliznie, przeprowadzanemu przez wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (Dz. U. poz. 1737) szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub ze śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy w roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1897) mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Liczba dawek szczepionki nie może być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni, na której przeprowadza się szczepienia ochronne.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. z 2019 r. poz. 2161, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i zuchwę od 4 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wścieklicznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Realizacja programu w odniesieniu do gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę, innych niż lisy wolno żyjące, polega na zwalczaniu wścieklizny zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. poz. 103), oraz w art. 35 i art. 36 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE)

2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób.

Na obszarach, gdzie jest to niezbędne, przy użyciu m.in. plakatów i ulotek są przeprowadzane kampanie informacyjne dotyczące szczepień i wścieklizny.

W przypadku dodatniego wyniku stosuje się 3 metody informowania opinii publicznej:

- 1) komunikaty Głównego Lekarza Weterynarii o wystąpieniu przypadków wścieklizny (przykład pod linkiem: <https://www.wetgiw.gov.pl/main/komunikaty/Komunikat-Glownego-Lekarza-Weterynarii-dotyczacy-stwierdzenia-58-61-przypadku-wsciekliizny-u-zwierzat-w-2021-r.-/idn:1857>);
- 2) właściwy powiatowy lekarz weterynarii lub wojewoda (gdy przypadek znajduje się przy granicy dwóch powiatów lub większej liczby powiatów) wydaje rozporządzenie o zwalczaniu wścieklizny na określonych obszarach (przykład pod linkiem: http://www.edziennik.mazowieckie.pl/WDU_W/2021/6595/akt.pdf);
- 3) wokół przypadków wścieklizny ustanawia się obszar zagrożony, oznaczony znakami: „UWAGA OBSZAR ZAGROŻONY WŚCIEKLIZNĄ ZWIERZĄT”.

4. Środki przewidziane w programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Rok: 2022

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

Rok: 2023

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu jest na poziomie krajowym Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programu została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 306) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 256, z późn. zm.) wyznaczono jako krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny Laboratorium Zakładu Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach. Powiązania pomiędzy krajowym laboratorium referencyjnym a zakładami higieny weterynaryjnej są opisane w art. 25, art. 25b oraz art. 25d ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Krajowe laboratorium referencyjne organizuje badania biegłości dla zakładów higieny weterynaryjnej nie rzadziej niż raz na 4 lata.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ust. 2 pkt 1 lit. a i pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny w hodowli komórek mysiej neuroblastomy;
- 3) genotypizacji lub sekwencjonowania izolatów wirusa wścieklizny.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny wykonuje się w zakładach higieny weterynaryjnej. Izolację wirusa wścieklizny przeprowadza się w zakładach higieny weterynaryjnej lub krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny. Badania genotypizacji oraz sekwencjonowania są wykonywane w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

W przypadku niejednoznacznych wyników badania immunofluorescencji zakład higieny weterynaryjnej przeprowadza izolację wirusa lub przesyła próbkę do krajowego laboratorium referencyjnego w celu potwierdzenia wyniku.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Monitoring wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);
- 3) testu ELISA – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy;
- 4) różnicowania szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych;
- 5) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych, szlifów kostnych żuchwy oraz ELISA wykonywane w ramach monitoringu są przeprowadzane w Zakładach Higieny Weterynaryjnej, natomiast badania różnicowania szczepów wirusa wścieklizny są przeprowadzane w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

Badania potwierdzające wykonuje się, jeśli zachodzi taka konieczność, w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny przy użyciu metod zgodnych z podręcznikiem OIE.

Zwalczanie wścieklizny jest wspierane przez powołaną grupę doradczą.

Dwa razy do roku w latach 2022 i 2023 są planowane spotkania z zarządcami i dzierżawcami obwodów łowieckich oraz z przedstawicielami Lasów Państwowych w celu uzyskania informacji od specjalistów na temat populacji lisa rudego i innych gatunków łownych, a także omówienia trudności związanych z biernym nadzorem nad wścieklizną.

4.3. Opis regionów administracyjnych Rzeczypospolitej Polskiej, na których program ma być wdrożony

W lutym 2021 r., w związku z potwierdzeniem przypadków wścieklizny na terenie województwa mazowieckiego w powiatach od 2019 r. nieobjętych szczepieniami doustnymi przeciwko wściekliznie, Mazowiecki Wojewódzki Lekarz Weterynarii wyznaczył strefę ochronną o promieniu co najmniej 50 km wokół pierwszych trzech ognisk w 2021 r. Strefa ochronna objęła 16 powiatów: powiat białobrzeski, powiat garwoliński, powiat grodziski, powiat grójecki, powiat kozienicki, powiat legionowski, powiat miński, powiat nowodworski, powiat otwocki, powiat piaseczyński, powiat pruszkowski, powiat pułtuski, m.st. Warszawa, powiat warszawski zachodni, powiat wołomiński i powiat wyszkowski. Po potwierdzeniu przypadku wścieklizny zlokalizowanego na terenie miasta Radomia w województwie mazowieckim, Wojewódzki Lekarz Weterynarii rozszerzył strefę ochronną o 6 powiatów: powiat lipski, powiat przysuski, powiat radomski oraz miasto Radom, powiat szydłowiecki i powiat zwoleński.

W związku z potwierdzeniem kolejnych przypadków wścieklizny, Główny Lekarz Weterynarii podjął decyzję o objęciu szczepieniem lisów na terenie całego województwa świętokrzyskiego oraz 3 powiatów województwa łódzkiego, które znajdują się mniej niż 50 km od niektórych przypadków wścieklizny w województwie mazowieckim. Szczepienie lisów na terenie całego województwa świętokrzyskiego, powiatu lipskiego, powiatu przysuskiego, powiatu radomskiego oraz miasta Radomia, powiatu szydłowieckiego i powiatu zwoleńskiego w województwie mazowieckim było zgodne z zaleceniem z raportu misji EUVET, która odbyła się w dniach 19 i 20 maja 2021 r.

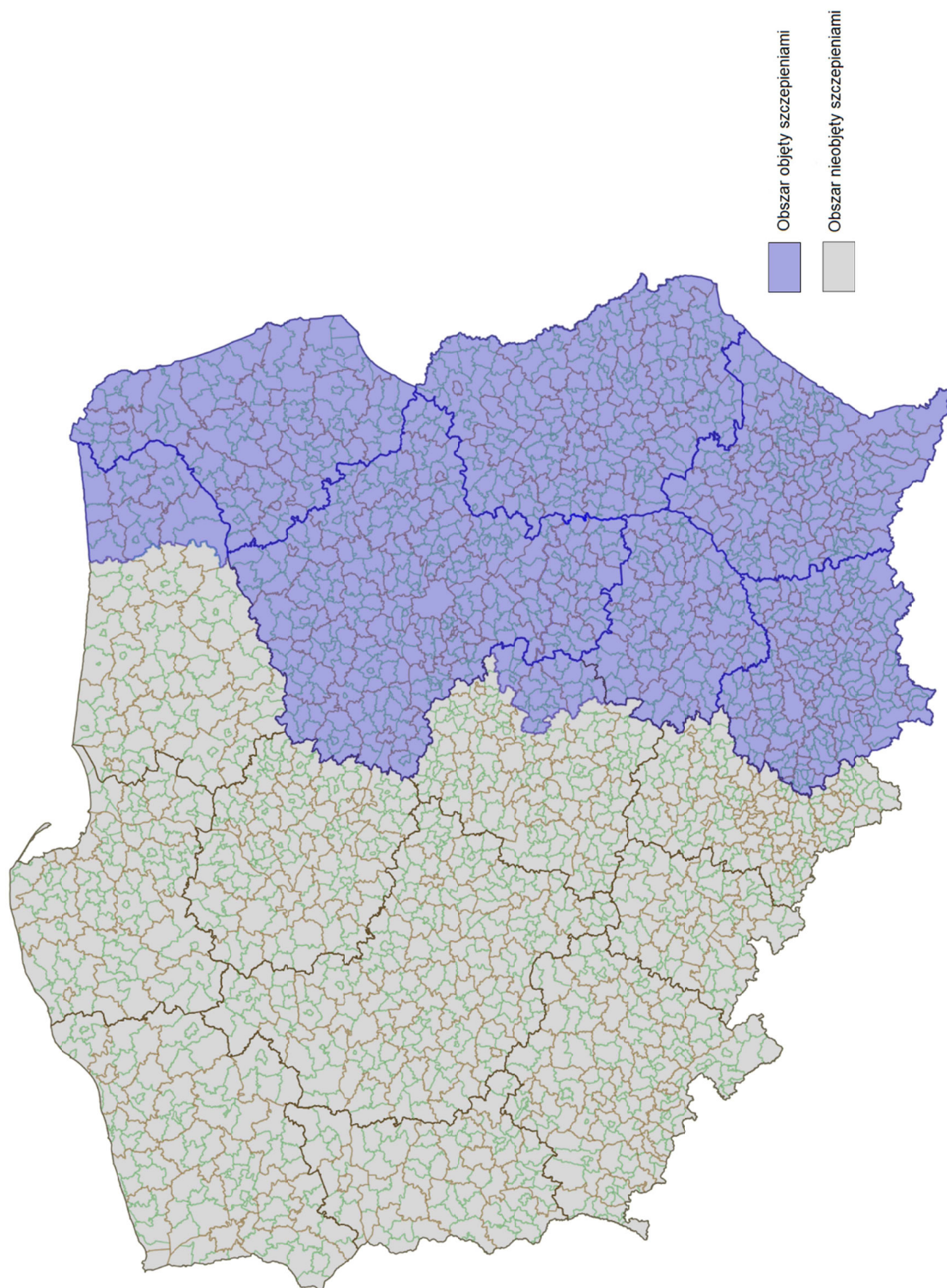
Rok: 2022

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie w 2022 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0
łódzkie	18 219	2 711 ^{a)}
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	32 069
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	0
śląskie	12 334	0
świętokrzyskie	11 710	11 110
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	123 928

a) Dotyczy powiatu opoczyńskiego, powiatu rawskiego oraz powiatu tomaszowskiego.

b) Dotyczy powiatu ełckiego, gmin: Giżycko, Krukianki, Miłki i Wydmyny w powiecie giżyckim, powiatu gołdapskiego, powiatu oleckiego, gmin: Biata Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorszewskiego.

Rys. 1 Mapa obszarów objętych szczepieniem w 2022 r.

W 2022 r. szczepienia lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie obejmą całe województwa: lubelskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, podlaskie oraz świętokrzyskie. Szczepienia obejmą również:

- część województwa łódzkiego, tj. powiat opoczyński, powiat rawski oraz powiat tomaszowski,
- część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat ełcki, gminy: Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiat gołdapski, powiat olecki, gminy: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiat węgorzewski.

Rok: 2023

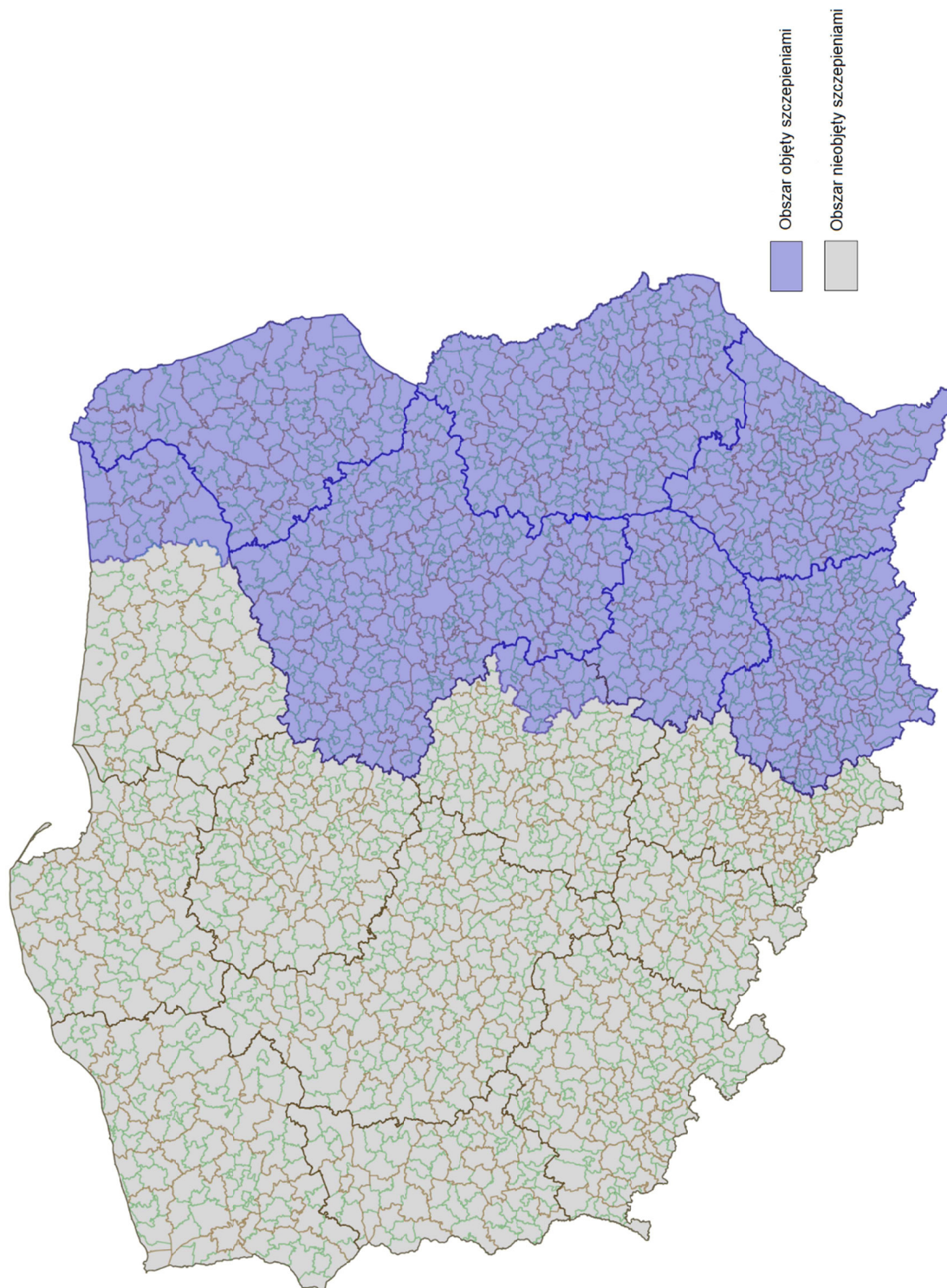
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie w 2023 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0
łódzkie	18 219	2 711 ^{a)}
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	32 069
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	0
śląskie	12 334	0

świętokrzyskie	11 710	11 110
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	123 928

a) Dotyczy powiatu opoczyńskiego, powiatu rawskiego oraz powiatu tomaszowskiego.

b) Dotyczy powiatu etckiego, gmin: Giżycko, Krukianki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gmin: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorzewskiego.

Rys. 2 Mapa obszarów objętych szczepieniem w 2023 r.

W 2023 r. szczepienia lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie obejmą całe województwa: lubelskie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, podlaskie oraz świętokrzyskie. Szczepienia obejmą również:

- część województwa łódzkiego, tj. powiat opoczyński, powiat rawski oraz powiat tomaszowski,
- część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat ełcki, gminy: Giżycko, Kruki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiat gołdapski, powiat olecki, gminy: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiat węgorzewski.

Wskazane w programie obszary objęte doustnymi szczepieniami lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie w latach 2022 i 2023 są prognozą opracowaną w połowie 2021 r. Zasięg obszarów może ulec zmianie ze względu na konieczność wzięcia pod uwagę sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny na początku 2022 i 2023 r.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1, lub sytuacji, o której mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie w latach 2022 i 2023 może ulec zmianie.

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 wyżej wymienionej ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy posiadaczy zwierząt oraz wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności przy wykonywaniu obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz lub prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia, jeżeli na jego podstawie podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 lit. b rozporządzenia (UE) 2016/429, państwa członkowskie zapewniają, by podmioty oraz inne odpowiednie osoby fizyczne lub prawne, tak szybko, jak jest to wykonalne, powiadamiały właściwy organ, jeżeli istnieją jakiegokolwiek powody, żeby podejrzewać występowanie u zwierząt choroby kategorii E, lub jeżeli występowanie takiej choroby zostało wykryte u zwierząt.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2016/429, państwa członkowskie natychmiast powiadamiają Komisję Europejską i pozostałe państwa członkowskie o wystąpieniu jakiegokolwiek ogniska choroby kategorii E, w przypadku której

natychniastowe powiadomienie jest wymagane do zapewnienia wdrożenia we właściwym czasie niezbędnych środków zarządzania ryzykiem, uwzględniając profil choroby.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programem są objęte wszystkie gatunki zwierząt wrażliwych na wściekliznę, przy czym doustnym szczepieniem przeciwko wściekliznie jest objęta jedynie populacja lisów wolno żyjących na obszarze określonym w pkt 4.3. programu. Szacunkowa populacja lisów wolno żyjących w Polsce wynosi 159 100 sztuk.

Zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obowiązkowemu szczepieniu przeciwko wściekliznie podlegają psy po ukończeniu 3 miesiąca życia. Posiadacze psów są obowiązani zaszczepić psy przeciwko wściekliznie w terminie 30 dni od dnia ukończenia przez psa trzeciego miesiąca życia, a następnie nie rzadziej niż co 12 miesięcy od dnia ostatniego szczepienia. Szczepień psów przeciwko wściekliznie dokonują lekarze weterynarii świadczący usługi weterynaryjne w ramach zakładu leczniczego dla zwierząt.

4.4.3. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień są wykorzystywane następujące badania i analizy:

- 1) badania serologiczne – test ELISA;
- 2) badania wirusologiczne, immunochemiczne i molekularne:
 - a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT – fluorescent antibody test), zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 3.1.17 B.1.3.1.i) – test w kierunku wścieklizny,

- b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny,
- c) izolacja wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTCIT – rapid tissue culture infection test), zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 3.1.17 B.1.3.2.i),
- d) molekularne: hm RT-PCR, real time RT-PCR, genotypizacja, sekwencjonowanie;
- 3) inne badania – badanie na obecność markera (TC).

Monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:

- 1) immunofluorescencja odcisków mózgowych (FAT) w celu oceny skuteczności szczepień;
- 2) test ELISA w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych;
- 3) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące;
- 4) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych.

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 4 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których badaniem laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Ponadto do badań diagnostycznych w kierunku wścieklizny pobiera się tkankę mózgową zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite. Dotyczy to wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W 2021 r., w porównaniu do 2020 r., ten rodzaj nadzoru (nadzór bierny) w województwie mazowieckim uległ znacznemu wzmocnieniu. W 2020 r. przebadano 89 lisów i 332 inne zwierzęta podatne na wściekliznę, natomiast w 2021 r. (do końca września) przebadano w kierunku wścieklizny 268 lisów i 357 innych podatnych zwierząt.

Badanie izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTCIT) przeprowadza się na próbkach pobranych od zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite, w przypadku potencjalnej ekspozycji człowieka na wirus wścieklizny w sytuacji konieczności potwierdzenia wyniku badania immunofluorescencji odcisków mózgowych (FAT).

Wiek lisów odstrzelonych w ramach monitoringu jest określany w podziale na młode i dorosłe zwierzęta. Wyniki badań monitoringowych są analizowane z uwzględnieniem wieku zwierząt.

Rok: 2022

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w ciągu 2022 r. – 4 lisy/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 4/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	888
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	2 711 ^{a)}	2 711 ^{a)}	108 ^{a)}
małopolskie	15 183	15 183	15 183	607
mazowieckie	35 558	32 069	32 069	1 283
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	16 027	641
podlaskie	20 187	19 175	16 754	670
pomorskie	18 310	0	0	0
śląskie	12 334	0	0	0
świętokrzyskie	11 710	11 110	11 110	444
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}	5 136 ^{b)}	205 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0

zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	123 928	121 198	4 846

a) Dotyczy powiatu opoczyńskiego, powiatu rawskiego oraz powiatu tomaszowskiego.

b) Dotyczy powiatu ełckiego, gmin: Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gmin: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorzewskiego.

Rok: 2023

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w ciągu 2023 r. – 4 lisy/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 4/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	888
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	2 711 ^{a)}	2 711 ^{a)}	108 ^{a)}
małopolskie	15 183	15 183	15 183	607
mazowieckie	35 558	32 069	32 069	1 283
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	16 027	641

podlaskie	20 187	19 175	16 754	670
pomorskie	18 310	0	0	0
śląskie	12 334	0	0	0
świętokrzyskie	11 710	11 110	11 110	444
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}	5 136 ^{b)}	205 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0
zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	123 928	121 198	4 846

a) Dotyczy powiatu opoczyńskiego, powiatu rawskiego oraz powiatu tomaszowskiego.

b) Dotyczy powiatu eckiego, gmin: Giżycko, Krukianki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gmin: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorszewskiego.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1, lub sytuacji, o której mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, powierzchnia objęta szczepieniami w latach 2022 i 2023 może ulec zmianie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, oraz liczba badań diagnostycznych określona w pkt 6.1.1 programu.

4.4.4. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz ze standardami Unii Europejskiej (opinia naukowa Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności opublikowana w dniu 14 lipca 2015 r.) zostały dopuszczone do stosowania w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Rzeczypospolitej Polskiej są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern i SAD B19-podobny). Dostępne są także szczepionki: Rabadrop (SAD Clone) z rejestracją zdecentralizowaną, Rabigen SAG2

(SAG2) oraz Rabitec (SPBN GASGAS), zarejestrowane w Europejskiej Agencji Leków (EMA). Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane w trybie ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, z późn. zm.). W celu kontroli jakości szczepionka jest poddawana badaniu w kierunku określenia miana wirusa wścieklizny w krajowym laboratorium referencyjnym. W latach 2021–2023 jest planowane poddanie tym badaniom każdego roku 12 serii szczepionki.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepionka jest rozrzucona z samolotu lub ze śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza strefę ochronną. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy w roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy

lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Odległości między liniami przelotowymi, na których jest wykonywany zrzut szczepionki z samolotu lub ze śmigłowca, wynoszą 500 m. Samoloty lub śmigłowce są wyposażone w system GPS i system rejestrujący zrzut szczepionki, aby umożliwić stwierdzenie, czy samoloty lub śmigłowce poruszają się zgodnie z wcześniej ustalonymi liniami, oraz udokumentowanie, że na danej linii została wyłożona przewidziana liczba dawek szczepionki. W okresie dystrybucji szczepionki wojewódzki lekarz weterynarii codziennie otrzymuje dane dotyczące jej zrzutu i sprawdza, czy zrzut szczepionki odbył się prawidłowo. Są to następujące dane:

- dane z urzędnia nawigacyjnego,
- dane z urzędnia rejestrującego zrzut szczepionki.

Wojewódzki lekarz weterynarii sprawdza, czy:

- szczepionka została rozrzucona równomiernie, zgodnie z planowaną liczbą dawek na kilometr kwadratowy,
- trasy lotów pochodzące z urzędnia nawigacyjnego pokrywają się z danymi uzyskanymi z systemu rejestrującego zrzut szczepionki.

Wyłożenie ręczne szczepionki odbywa się w miejscach bytowania lisów wolno żyjących na obszarach, na których zrzut szczepionki z samolotu lub ze śmigłowca nie jest możliwy lub nie jest możliwe jego optymalne wykonanie. Dotyczy to m.in. obszarów zabudowanych. Wykładanie ręczne szczepionki ma na celu uzyskanie uodpornienia u lisów bytujących na tych obszarach, odbywa się pod nadzorem przedstawiciela Inspekcji Weterynaryjnej i jest udokumentowane.

Szczepionka jest przechowywana i transportowana w warunkach określonych przez producenta. Wojewódzki lekarz weterynarii sprawuje nadzór nad warunkami temperaturowymi, w jakich szczepionka jest transportowana i przechowywana na lotnisku, z którego jest pobierana do zrzutu.

W latach 2022 i 2023 na całym obszarze województw: lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego oraz w części województwa łódzkiego objętej szczepieniem liczba dawek szczepionki rozrzucona z samolotu lub ze śmigłowca wynosi 30 dawek na 1 km² powierzchni objętej zrzutem szczepionki. Natomiast w części województwa podlaskiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22°50'E liczba dawek szczepionki rozrzucona z samolotu lub ze śmigłowca wynosi 25 dawek na 1 km² powierzchni objętej zrzutem. Na pozostałym obszarze objętym szczepieniami liczba dawek szczepionki rozrzucona z samolotu lub ze śmigłowca wynosi 20 dawek na 1 km².

Liczba dawek szczepionki wykładana ręcznie wynosi 30–40 dawek na 1 km² powierzchni, na której stosuje się ten rodzaj dystrybucji szczepionki. We wszystkich województwach objętych szczepieniami obszar objęty wyłożeniem ręcznym nie przekracza 5% całkowitego obszaru, na którym wykonuje się szczepienia, a liczba dawek szczepionki wykładanych ręcznie nie przekracza 5% całkowitej liczby dawek szczepionki podlegających dystrybucji w ramach akcji szczepień. Szacunkowa wielkość obszarów objętych wykładaniem ręcznym wyniesie 78 km² dla województwa lubelskiego, 355 km² dla województwa małopolskiego, 39 km² dla województwa mazowieckiego i 357 km² dla województwa podkarpackiego. Właściwy wojewódzki lekarz weterynarii określi ostateczną wielkość i lokalizację wyłożenia ręcznego szczepionki w swoim województwie.

Liczba dawek szczepionki jest wyższa niż 20 dawek na 1 km² w części obszarów objętych szczepieniem ze względu m.in. na sytuację epizootyczną na tych obszarach oraz na obszarach z nimi graniczących lub liczebność populacji lisa. Liczba dawek szczepionki na 1 km² powierzchni objętej szczepieniem może ulec zmianie zgodnie z § 7 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba dawek szczepionki określona w pkt 6.2.1 programu.

W nawiązaniu do powyższego akapitu oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, w 2021 r. Mazowiecki Wojewódzki Lekarz Weterynarii zorganizował 2 akcje szczepień w centralnej części województwa mazowieckiego oraz 1 kampanię szczepień w południowej części województwa mazowieckiego. Te 3 akcje można uznać za szczepienia interwencyjne. Jednak pozostałe akcje szczepień zostały zaplanowane przez Głównego Lekarza Weterynarii w odpowiedzi na zmieniającą się sytuację epizootyczną, więc należy je traktować jako regularne akcje szczepień.

Główny Lekarz Weterynarii zgłosił do Rządowego Programu Rezerw Strategicznych na lata 2022–2026 rezerwę szczepionek potrzebną do przeprowadzenia 2 akcji szczepień na obszarze o promieniu 50 km wokół potencjalnego przypadku wściekliczyny zlokalizowanego na terytorium nieobjętym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie.

W 2022 r. w województwach: lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim jest planowane przeprowadzenie 2 akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną (marzec–kwiecień) i jesienią (wrzesień–październik). W województwie warmińsko-mazurskim jest planowane wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie podkarpackim jest planowane ewentualne przeprowadzenie 1 dodatkowej akcji szczepień.

W 2023 r. w województwach: lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim jest planowane przeprowadzenie 2 akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną (marzec–kwiecień) i jesienią (wrzesień–październik). W województwie warmińsko-mazurskim jest planowane wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie podkarpackim jest planowane ewentualne przeprowadzenie 1 dodatkowej akcji szczepień.

Terminy akcji szczepień są uzgadniane między wojewódzkimi lekarzami weterynarii województw sąsiadujących ze sobą.

Strategia szczepień na obszarach najbardziej dotkniętych chorobą jest oparta przede wszystkim na wzmożonym nadzorze nad dystrybucją szczepionki, zwiększoną liczbą dawek szczepionki wykładanych ręcznie oraz na ewentualnym wykonaniu dodatkowych akcji szczepień.

Główny Lekarz Weterynarii powiadamia pisemnie właściwe centralne władze weterynaryjne państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw trzecich graniczących z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o terminie i sposobie podania szczepionki w województwach graniczących z terytorium tych państw.

W miejscowościach położonych na obszarze, na którym będą przeprowadzane szczepienia ochronne, oraz w miejscowościach graniczących z tym obszarem wojewódzki lekarz weterynarii może ogłosić termin i sposób przeprowadzenia tych szczepień w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie.

4.4.5. Środki w przypadku wyniku dodatniego

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny oraz z art. 35 i 36 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób.

4.4.6. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej – informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

Zgodnie z art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) 2016/429, państwa członkowskie Unii Europejskiej realizujące program nadzoru składają Komisji Europejskiej regularne sprawozdania z wyników realizacji tego programu.

5. Korzyści programu

Celem programu jest ograniczenie liczby przypadków wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej u wszystkich zwierząt wrażliwych innych niż nietoperze, a także jego zabezpieczenie przed rozprzestrzenieniem się choroby związanym z migracją przez granicę zakażonych dzikich zwierząt z państw sąsiadujących z Polską.

Szacunkowe koszty programu zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawach budżetowych na lata 2022 i 2023.

Szacunkowe ogólne koszty realizacji programu w jednym roku jego trwania wyniosą 34 556 991,52 zł. Z ogólnej jednorocznej sumy szacowanych kosztów programu strona polska co roku wystąpi z wnioskiem o współfinansowanie ze środków Unii Europejskiej w odniesieniu do 75% kosztów kwalifikowalnych, tj. 23 056 127,59 zł.

6. Założenia programu
6.1. Założenia związane z badaniami
6.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Rok: 2022

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 139	70
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	4 846	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	86	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	40	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	66	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	953	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	368	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	250	5
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne gatunki dzikie podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	212	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne gatunki domowe podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	41	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	4 846	2 181
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	4 846	4 313
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	124	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne gatunki podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	1 320	5
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	70	70
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Badanie miana wirusa wścieklizny w szczepionce	lisy wolno żyjące	szczepionka	monitoring akcji	23	23

Rok: 2023

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 139	70

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	4 846	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	86	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	40	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	66	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	953	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	368	1

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	250	5
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne gatunki dzikie podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	212	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne gatunki domowe podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	41	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	4 846	2 181
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	4 846	4 313
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	124	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne gatunki podatne na wściekliznę	mózg	nadzór	1 320	5

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	70	70
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Badanie miana wirusa wścieklizny w szczepionce	lisy wolno żyjące	szczepionka	monitoring akcji	23	23

6.2. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia

6.2.1. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia dzikich zwierząt

Rok: 2022

Region (województwo)	Powierzchnia objęta szczepieniem (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania
lubelskie	22 208	668 840	2	1 337 680
łódzkie	2 711 ^{a)}	81 330	2	162 660
małopolskie	15 183	464 490	2	928 980
mazowieckie	32 069	963 245	2	1 926 490
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290

podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
świętokrzyskie	11 110	333 300	2	666 600
warmińsko-mazurskie	5 136 ^{b)}	102 720	1	102 720
Razem		3 550 855		7 496 420

^{a)} Dotyczy powiatu opoczyńskiego, powiatu rawskiego oraz powiatu tomaszowskiego.

^{b)} Dotyczy powiatu etckiego, gmin: Giżycko, Krukianki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gmin: Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorszewskiego.

Rok: 2023

Region (województwo)	Powierzchnia objęta szczepieniem (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania
lubelskie	22 208	668 840	2	1 337 680
łódzkie	2 711 ^{a)}	81 330	2	162 660
małopolskie	15 183	464 490	2	928 980
mazowieckie	32 069	963 245	2	1 926 490
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000

1. Badania laboratoryjne w 2022 r.									
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	68,10	330 012,60	15,00	72 690,00	tak	
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	8 001	32,62	260 992,62	7,19	57 527,19	nie	
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	3 155	82,13	259 120,15	18,09	57 073,95	tak	
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	82,13	398 001,98	18,09	87 664,14	nie	
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	29,74	144 120,04	6,55	31 741,30	tak	

Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	84,53	409 632,38	18,62	90 232,52	tak
Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	1 444	429,17	619 721,48	94,53	136 501,32	tak
Koszt analizy	Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	70	674,05	47 183,50	148,47	10 392,90	tak
2. Szczepienie w 2022 r.								
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 496 420	2,29	17 166 801,80	0,50	3 748 210,00	tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 496 420	1,59	11 919 307,80	0,35	2 623 747,00	tak

3. Czyszczenie i dezynfekcja w 2022 r.									
Czyszczenie i dezynfekcja	Czyszczenie i dezynfekcja powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	1 595	2,98	4 753,10	0,66	1 052,70	nie	
4. Inne koszty w 2022 r.									
Koszty utylizacji	Utylizacja odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	51 982	3,22	167 382,04	0,71	36 907,22	nie	
Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	6 757	2,75	18 581,75	0,61	4 121,77	nie	
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka/plakat	16 682	0,17	2 835,94	0,04	667,28	tak	
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	16 597	169,22	2 808 544,34	37,27	618 570,19	nie	
Razem koszty			34 556 991,52				7 577 099,48		
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej			30 741 503,46				6 771 256,27		

- 1) Wszystkie wartości są podane bez VAT.
- 2) Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2022. Finansowanie programu odbywa się ze środków budżetowych określonych w części 83 – w ramach limitów rezerw celowych przeznaczonych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz na realizację zadań ustawowych Inspekcji Weterynaryjnej oraz ze środków budżetowych określonych w części 85 – budżety wojewodów, dział 010 – rolnictwo i łowiectwo, rozdział 01022 – zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt i produktach pochodzenia zwierzęcego.
- 3) Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,54 zł (zgodnie z „Wytycznymi dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych, będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw. Aktualizacja – sierpień 2021”).
- 4) Szacunkowe koszty jednostkowe zostały wyliczone na podstawie wytycznych Working Document SANTE/2021/10502 „Guidelines for the Union co-funded programmes of eradication, control and surveillance of animal diseases and zoonoses for the years 2021-2022”.

Rok: 2023¹⁾

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł ²⁾	Kwota całkowita w zł ²⁾	Koszt jednostkowy w euro ³⁾	Kwota całkowita w euro ³⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne w 2023 r.								
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	68,10	330 012,60	15,00	72 690,00	tak
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	8 001	32,62	260 992,62	7,19	57 527,19	nie

Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	3 155	82,13	259 120,15	18,09	57 073,95	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	82,13	398 001,98	18,09	87 664,14	nie
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	29,74	144 120,04	6,55	31 741,30	tak
Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	4 846	84,53	409 632,38	18,62	90 232,52	tak
Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	1 444	429,17	619 721,48	94,53	136 501,32	tak

Koszt analizy	Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących) ⁴⁾	Indywidualna próbka / badanie zwierzęcia	70	674,05	47 183,50	148,47	10 392,90	tak
2. Szczepienie w 2023 r.								
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 496 420	2,29	17 166 801,80	0,50	3 748 210,00	tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 496 420	1,59	11 919 307,80	0,35	2 623 747,00	tak
3. Czyszczenie i dezynfekcja w 2023 r.								
Czyszczenie i dezynfekcja	Czyszczenie i dezynfekcja powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	1 595	2,98	4 753,10	0,66	1 052,70	nie
4. Inne koszty w 2023 r.								
Koszty utylizacji	Utylizacja odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	51 982	3,22	167 382,04	0,71	36 907,22	nie

Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	6 757	2,75	18 581,75	0,61	4 121,77	nie
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka/plakat	16 682	0,17	2 835,94	0,04	667,28	tak
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	16 597	169,22	2 808 544,34	37,27	618 570,19	nie
Razem koszty					34 556 991,52		7 577 099,48	
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej					30 741 503,46		6 771 256,27	

¹⁾ Wszystkie wartości są podane bez VAT.

²⁾ Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2022. Finansowanie programu odbywa się ze środków budżetowych określonych w części 83 – w ramach limitów rezerw celowych przeznaczonych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz na realizację zadań ustawowych Inspekcji Weterynaryjnej oraz ze środków budżetowych określonych w części 85 – budżety wojewodów, dział 010 – rolnictwo i łowiectwo, rozdział 01022 – zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt i produktach pochodzenia zwierzęcego.

³⁾ Wycieszenie kosztów według kursu 1 euro = 4,54 zł (zgodnie z „Wytycznymi dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych, będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw. Aktualizacja – sierpień 2021”).

⁴⁾ Szacunkowe koszty jednostkowe zostały wycieszone na podstawie wytycznych Working Document SANTE/2021/10502 „Guidelines for the Union co-funded programmes of eradication, control and surveillance of animal diseases and zoonoses for the years 2021-2022”.

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny (Rabies)

Załącznik nr 1

Przypadki wścieklizny	Kraj:	Rzeczpospolita Polska (POL)	Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):	I-IV	2015

Obszar	Przypadki wścieklizny											Zwierzęta wolno żyjące												
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	Inne	nietoperz	
Województwo										6	1													
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	12	4	2							57	1			3										
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie																								
podlaskie																								
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	12	4	2							68	2			1	4								4	

Zwierzęta domowe	18
Zwierzęta wolno żyjące	79
RAZEM	97

Załącznik nr 2

Przypadki wścieklizny	Kraj:	Rzeczpospolita Polska (POL)	Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):	I-IV	2016
-----------------------	-------	-----------------------------	------------------------------------	------	------

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe					inne					Zwierzęta wolno żyjące					inne								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	Inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie														1										
lubelskie										2														1
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	1									6					1									
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	1			1						1					1									1
podlaskie																								
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								2
zachodniopomorskie																								2
Razem	2			1						9	1			1	2								6	

Zwierzęta domowe	3
Zwierzęta wolno żyjące	19
RAZEM	22

Załącznik nr 4

Przypadki wścieklizny Kraj: **Rzeczpospolita Polska (POL)** Okres sprawozdawczy (kwartał/rok): **I-IV 2018**

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jeńot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne fasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	Inne	nietoperz	
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie											2														1
lubelskie																									
lubuskie																									
łódzkie											1														
małopolskie																									
mazowieckie																									
opolskie																									
podkarpackie											1														
podlaskie																									1
pomorskie																									
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie																									1
wielkopolskie																									2
zachodniopomorskie																									
Razem											4														5

Zwierzęta domowe	0
Zwierzęta wolno żyjące	9
RAZEM	9

Załącznik nr 5

Przypadki wścieklizny Kraj: **Rzeczpospolita Polska (POL)** Okres sprawozdawczy (kwartał/rok): **I-IV 2019**

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne fasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	Inne	nietoperz	
Województwo																									
dolnośląskie											1														1
kujawsko-pomorskie																									
lubelskie																									
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									2
opolskie																									
podkarpackie																									
podlaskie																									1
pomorskie																									
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie																									2
wielkopolskie																									4
zachodniopomorskie																									
Razem											1														10

Zwierzęta domowe	0
Zwierzęta wolno żyjące	11
RAZEM	11

